

LEUK OM TE WETEN

NICE TO KNOW

Cleopatra

Marcel van der Voort

In zijn prachtige boek *The Snakes of the World* dat in deze aflevering wordt besproken, noemt Mark O'Shea op pagina 32 in de paragraaf over 'Slangen en Religies' onder meer Cleopatra. Er zijn meer Cleopatra's geweest, maar de schoonheid over wie het hier gaat, Cleopatra VII Philopator, die van die neus waarvan zelfs Panoramix, de druïde van Asterix en Obelix, onder de indruk was, heeft na verstandshuwelijken met twee van haar broers (!), passievolle en politieke huwelijken met Julius Caesar, Marcus Antonius en wie weet met wie nog meer, op 12 augustus 30 vóór Christus op bijzondere wijze het leven verlaten. Na allerlei politieke tegenvallers zag zij geen andere mogelijkheid meer dan zelfmoord te plegen. Dat deed ze met behulp van de Egyptische cobra, *Naja haje*. De juiste toedracht is niet bekend, wat ruimte heeft gegeven voor romantische verbeelding en mythevorming. Van alle mogelijkheden om zelfmoord te plegen, heeft Cleopatra de cobrabeeet verkozen boven de gifbeker of het zwaard. Die keuze zal ongetwijfeld mede zijn ingegeven door het feit dat de uraeus, de opgerichte slang die de hoofdtooi van de Egyptische farao's sierde, status gegeven zal hebben aan haar dood. Bovendien heeft het neurotoxische gif van de cobra voor de gebetene minder schoonheidsconsequenties dan die van een *Macrovipera lebetina*, een adder die indertijd vaak gebruikt werd voor het terechtstellen van misdadigers, en verder zal de dood door een cobrabeeet 'aangenamer' zijn geweest dan door die van een adder. Alvorens zich zelf een beet te laten toebrengen, zou Cleopatra eerst haar hofdames Naera en Carmen hebben laten bijten, om te kunnen bestuderen hoe de overgang naar de

Cleopatra

Marcel van der Voort

In his beautiful book *The Snakes of the World* of which is being spoken in this issue, Mark O'Shea mentions Cleopatra among others on page 32 in the paragraph about 'Snakes and Religions'. There has been more than one Cleopatra, but the beauty of the person in question, Cleopatra VII Philopator, the one who had a nose that even impressed Panoramix, the druid of Asterix and Obelix, deceased on the 12th of August 30 before Christ after a marriage of convenience with two of her brothers (!), as well as passionate and political marriages with Julius Caesar, Marcus Antonius and who knows more. After several political setbacks she did not seem to have another option than to commit suicide. She did this with the help of an Egyptian cobra, *Naja haje*. The actual circumstances are unknown, which left room for romantic imagination and mythical formation. Of all the possible ways of ending her life, Cleopatra has preferred the cobra bite above the cup of poison or the sword. This choice may undoubtedly be associated with the fact that the Uraeus, the upright form of an Egyptian cobra which decorated the headdress of the Egyptian pharaohs, will have given status to her death. Besides, the neurotoxic venom has less consequences for her beauty than that of *Macrovipera lebetina*, a viper which in those days often was used for the execution of criminals, in addition the death by a Cobra bite will have been 'more pleasant' than that of a Viper. Before being bit herself, Cleopatra supposedly first had her maids Naera and Carmen bitten, in order to study the transition to the other world. According to some she had her arm bitten, according to another it happened as she cherished the cobra on her breast. Of both sce-

andere wereld precies verliep. Volgens de een heeft ze zich in haar arm laten bijten, volgens de ander heeft ze de cobra aan haar borst gekoesterd. Van beide mogelijkheden kom je in de beeldende kunst voorbeelden tegen.

Onlangs was ik in *Musée Antoine Lécuyer* in Saint-Quentin, Picardië, Frankrijk, waar ik tijdens mijn tocht terecht kwam op de afdeling waar ivoorsnijwerk werd geëxposeerd, nou niet direct mijn favoriete vorm van kunst, al moet ik zeggen dat het vakmanschap waarmee sommige voorwerpen waren gemaakt, verbazingwekkend was. Ik liep amper geïnteresseerd langs de vitrines, toen mijn oog, als ware dat een cursor, over de hyperlink van een mooi stukje ivoorsnijwerk gleed. Tussen de vele andere meesterstukken stond daar een beeldje van amper vijf centimeter hoog, voorstellende 'de Slang van de Nijl', zoals Antonius Cleopatra noemde. Het begeleidende bordje vertelde dat het is gemaakt in Frankrijk, en wel in de 18e of begin 19e eeuw. Een prachtig voorbeeld van indrukwekkend vakmanschap, al mag je dat tegenwoordig misschien niet meer vinden als er ivoor in het geding is.

narios visual art illustrations can be found.

Recently I visited the *Musée Antoine Lécuyer* in Saint-Quentin, Picardy, France, where I ended up in the department where ivory carvings were exhibited. Although not my favorite form of art I have to admit that the craftsmanship that was necessary to produce these carvings is amazing. Hardly interested I walked past the showcases, when my eye, like a cursor, glided over a hyperlink of a beautiful piece of ivory carving. Between the many other masterpieces there stood a statue which was barely five centimeters high and represented 'the Serpent of the Nile', as Antonius called Cleopatra. The informational sign showed that it was made in France, during the 18th or the beginning of the 19th century. Although it is a beautiful example of impressive craftsmanship, the current opinion about the collection and use of ivory might influence this perception.

Translation into English Jos Meijer.

*Cleopatra laat zich bijten door een Cobra / Cleopatra is bitten by a cobra.
Ivoorsnijwerk/ Ivory carving. Musée Antoine Lécuyer, Saint-Quentin, Frankrijk, France. Foto/Photo Marcel van der Voort.*